1540

11 He

L. LACTANTII FIRMIANI CARMEN.

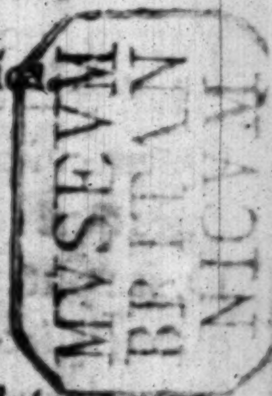
De De passione dominica.
De De resurrectione.
De De Phenice.

GVIL. LILII

In laudem uirginis deiparę carmen eruditum.

AB ERASMO

Institutum christiani hominis feliciter ęditum et C. Valerij Flacci setini Balbi Argonauticon lib. 8.

tho: todd   prt 6 d.

Io. Rituiſſi ſcholę Paulinę modera-
toris primarij carmen ad
lectorem.

QVisquis eris ſacras qui uis cognoſcere muſas,
Diſcere et ętherei dona benigna dei:
uale tibi hic monſtrat doctus liber, ecce poema,
Vatum quo nullus ſanctius ante dedit.
reis habet authores celebres, breuis iſte libellus,
Quem cui prætulerit carmine, nemo ſciat.
ıuenies quæ tu diuino hic forſitan ore
Dicta putes, cælo miſſaque ab ęthereo.
e quoq; fęlicem reputes, cui mens pia, culto
Tam clarum munus carmnine, contulerit.
rgo age o lector, iuuet inſudaſſe camœnis,
Atq; per has, ſacros te didiciſſe modos.

L. LACTANTII FIRMIANI DE PASSIONE DOMINI CARMEN.

QVisquis ades, medijq; ſubis in limina tem
Siſte parũ, inſontẽq; tuo pro crimine paſſi
Reſpice me: me conde animo, me in pectore ſeru
Ille ego, qui caſus hominum miſeratus acerbos,
Huc ueni, pacis promiſſę interpres, et ampla
Communis culpæ uenia: hic clariſſima ab alto
Reddita lux terris, hic alma ſalutis imago:
Hic tibi ſum requies, uia recta, redemptio uera:
Vexillumq; dei, ſignum et memorabile fari.
Te propter, uitamq; tuam ſum uirginis aluum
Ingreſſus, ſum factus homo atq; horrentia paſſus
Funera: nec requiem terrarum in finibus uſquam
Inueni: ſed ubiq; minas, ſed ubiq; labores.
Horrida prima mihi in terris magalia Iudæ
Hoſpitia in partu, ſocięq; fuere parenti.
Hic mihi fuſa dedit bruta inter inertia primum
Arida in anguſtis pręſepibus herba cubile.
In pharijs primos uixi regionibus annos.
Herodis regno profugus: reliquosq; reuerſus
Iudæam, ſemper ieiunia, ſemper et ipſam
Pauperiem extremam, et rerum inferiora ſecurus:
Semper egens monitis humana ſalubribus almæ

enia ad studium probitatis aperta salubri
rima doctrinæ iniungens miracula: quare
pia Hierusalem rabidis exercita curis
udiæ, sæuisque odiis, et cæca furore,
onti est pœnis letalibus ausa cruentam
cruce terribili mortem mihi quærere: quæ si
tius ipse uelim distinguere, sicque per omnes
iuuet gemitus, mecum et sentire dolores:
ollige consilia, insidiasue, meique nefandum
anguinis innocui precium, et simulata clientis
sscula, et insultus, et sæuæ iurgia turbæ:
erbera præterea, et promptas ad crimina linguas.
Fige animo et testes, et cæci infanda Pilati
udicia, ingentemque humeros, et fessa prementem
Terga crucē, atque graues horrēda ad funera gressus.
Nunc me nunc uero desertum extrema secutum
Supplicia, et dulci procul a genitrice leuatum
Vertice adusque pedes me lustra: en aspice crines
Sanguine concretos, et sanguinolenta sub ipsis
Colla comis, spinisque caput crudelibus haustum:
Vndique diua pluens uiuum super ora cruorem,
Compressos speculare oculos, et luce carentes,
Afflictasque genas, arentem suspice linguam
Felle uenenatam, et pallentes funere uultus:
Cerne manus clauis fixas, tractosque lacertos,
Atque ingens lateri uulnus: cerne inde fluorem

Sanguinem, fessosq; pedes, artusq; cruentos.
Flecte genu, lignumq; crucis uenerabile adora
Flebilis: innocuo terramq; cruore madentem
Ore petens humili, lachrymis suffunde subortis:
Et me nonnunq̄ deuoto in corde, meosq;
Fer monitus: sectare meæ uestigia uitæ.
Ipsaq; supplicia inspiciens, mortemq; seueram,
Corporis innumeros memorans, animiq; dolores
Disce aduersa pati, et propriç inuigilare saluti.
Hæc monimenta tibi, si quando in mente iuuabit
Voluere, siqua fides animo tibi ferre meorum,
Debita si pietas, et gratia digna laborum
Surget, erunt ueræ stimuli uirtutis, eruntq;
Hostis in insidias clypei, quibus acer in omni
Tutus eris, uictorq; feres certamine palmam.
Hæc monimenta tuos si labilis orbis amicos
Auertent sensus, fugiente decoris ab umbra
Mundani efficient, ne spe captatus inani,
Mobilis occiduis fortunæ fidere rebus
Auseris, aut uitæ sperare fugacibus annis.
Sed te nimirum, sic ista caduca uidentem,
Sçcula, et exutum patriç melioris amore
Orbis opes, rerumque usus, et uota priorum,
Moribus extollens sacris, uitæq; beatæ
Spe, duras inter pœnas, te rore fouebunt
Cælesti, pactiq; boni dulcedine pascent:

ɔuream donec post ultima fata relicto
pore, sublimes animam reuocabit ad auras,
ıtia magna tibi tunc omnem exuta laborem,
gelicos tunc lęta choros, aciesq; beatas
ıctorum inspiciens, æternæ pacis amœna
petuo felix mecum regnabit in aula.

Finis.

COELII LACTANTII FIRMIANI DE RESVRRECTIONIS DOMINICAE DIE.

ALVE festa dies toto uenerabilis æuo,
Qua deus infernum uicit, et astra tenet.
empora florigero rutilant distincta sereno,
Et maiore poli lumine porta patet.
ltius igniuomum solem cæli orbita ducit,
Qui uagus oceanas exit, et intrat aquas.
ırmatus radijs elementa liquentia lustrans
Hac in nocte breui tendit in orbe diem.
plendida syncęro producunt ęthera uultu,
Lętitiamq; suam sydera clara probant.
erra ferax uario fundit munuscula cultu,
Cum bene uernarit, reddit et annus opes.
ıollia purpureum pingunt uiolaria campum:
Prata uirent herbis, et micat herba comis.

Paulatim subeunt stellantia lumina florum,
　Floribus arrident gramina cuncta suis.
Semine deposito late seges exilit aruis,
　Spondens agricolę uincere posse famem.
Caudice deserto lachrymat sua gaudia palmes:
　Vnde merum tribuat, dat modo uitis aquam,
Cortice de matris tenera lanugine surgens
　Præparat ad partum turgida gemma sinum.
Subq; hyemis tempus foliorun crine refuso,
　Iam reparat uiridans frondea tecta nemus.
Mista salix, abies, corylus, siler, ulmus, acer, nux,
　Plaudit quæq; suis arbor amœna comis.
Constructura fauos apis hinc aluearia linquens,
　Foribus instrepitans poplite mella rapit.
Ad cantus reuocatur auis, quę carmine clauso
　Pigrior hyberno frigore muta fuit.
Hinc Philomela suis attemperat organa cannis,
　Fitq; repercusso dulcior aura melo.
Ecce renascentis testatur gratia mundi,
　Omnia cum domino dona redisse suo.
Nanq; triumphanti post tristia tartara Christo,
　Vndiq; fronde nemus, gramina flore fauent.
Legibus inferni oppressis, super astra meantem
　Laudant rite Deum lux, polus, arua, fretum.
Qui crucifixus erat, Deus ecce per omnia regnat:
　Dantq; creatori cuncta creata precem.

Nobilitas anni, mensum, lux alma dierum,
Horarum splendor, stridula cuncta fauent.
Hinc tibi sylua comis, plaudit quoq; campus aristis:
Hinc grates tacito palmite uitis agit.
Hinc tibi nunc auium resonant uirgulta susurro:
Has inter nimio passer amore canit.
Christe salus rerum, bone cōditor, atq; redemptor,
Vnica progenies ex deitate patris.
Irrecitabiliter manans de corde parentis,
Verbum subsistens, et patris ore potens.
Aequalis concors, socius, cum patre coęuus,
Quo sumpsit mundus principe principium.
Aethera suspendis, sola congeris æquora fundis,
Quæq; locis habitant, quæ moderata uigent.
Qui genus humanū cernens mersum esse profundo,
Vt hominem eriperes, es quoq; factus homo.
Nec nostro tantum uoluisti e corpore nasci,
Sed caro, quę nasci pertulit atq; mori.
Funeris exequias patris nouus autor, et orbis,
Intra mortis iter dando salutis opem.
Tristia cessarunt infernæ uincula legis,
Expauitq; chaos luminis ore premi.
Depereunt tenebrę Christi fulgore fugatę,
Aeternæ noctis pallia crassa cadunt.
Sollicitam sed redde fidem precor, alma potestas:
Tertia lux rediit, surge sepulte meus.

Non

Non decet ut uili tumulo tua membra tegantur:
Non precium mundi uilia saxa premant.
Indignum est, cuius clauduntur cuncta pugillo,
Vt tegat inclusum rupe uetante lapis.
Lintea tolle precor, sudaria linque sepulchro,
Tu satis es nobis, et sine te nihil est.
Solue catenatas inferni carceris umbras,
Et reuoca sursum quicqnid ad ima ruit.
Redde tuam faciem, uideant ut secula lumen:
Redde diem, qui nos te moriente, fugit.
Sed plane implesti remeans pie uictor olympum.
Tartara pressa iacent, nec sua iura tenent.
Inferus insaturabiliter caua guttura pandens,
Qui raperet semper fit tua pręda Deus.
Eripis innumerum populum de carcere mortis:
Et sequitur liber, quo suus author abis.
Euomit absorptam pauide fera bellua plebem,
Et de fauce lupi subtrahit agnus oues.
Hinc tumulū repetens post tartara carne resumpt
Belliger ad cælos ampla trophęa refers.
Quos habuit pœnale chaos, iam reddidit iste:
Et quos mors peteret, hos noua uita tenet.
Rex sacer ecce tui radiat pars magna trophęi,
Cum puras animas sacra lauacra beant.
Candidus egreditur nitidis exercitus undis,
Atq; uetus uitium purgat in amne nouo.

ılgentes animas uestis quoque candida signat,
Et grege de niueo gaudia pastor habet.
dditur hac felix concors mercede sacerdos,
Qui dare uult domino dupla talenta suo.
d meliora trahens gentili errore uagantes,
Bestia ne raperet munit ouile Dei.
uos prius Eua nocens infecerat, hos modo reddit
Ecclesiæ pastor ubere lacte sinu.

Finis.

L. COELII LACTANTII FIR= MIANI PHOE= NIX.

Stlocus in primo felix oriente remotus,
Qua patet æterni ianua celsa poli:
ec tamen æstiuos hyemisq; propinquus ad ortus,
Sed qua sol uerno fundit ab axe diem.
ic planicies tractus diffundit apertos:
Nec tumulus crescit, nec caua uallis hiat.
d nostros montes, quorum iuga celsa putantur,
Per bis sex ulnas eminet ille locus.
ic solis nemus est, et consitus arbore multa
Lucus, perpetuæ frondis honore uiret.
um Phaetonteis flagrasset ignibus axis,
Ille locus flammis inuiolatus erat.

Et cum diluuium merſeſſit fluctibus orbem,
    Deucalioneas exuperauit aquas.
Non huc exangues morbi, non egra ſenectus,
    Nec mors crudelis, nec metus aſper adit:
Nec ſcelus infandum, nec opum ueſana cupido,
    Aut Mars, aut ardens cedis amore ſuror.
Luctus acerbus abeſt, et egeſtas obſita pannis,
    Et curæ inſomnes, et uiolenta fames.
Non ibi tempeſtas, nec uis furit horrida uenti,
    Nec gelido terram rore pruina tegit.
Nulla ſuper campos tendit ſua uellera nubes,
    Nec cadit ex alto turbidus humor aquæ.
Sed fons in medio eſt, quem uiuum nomine dicunt
    Perſpicuus, lenis, dulcibus uber aquis.
Qui ſemel erumpens per ſingula tempora menſum
    Duodecies undis irrigat omne nemus.
Hic genus arboreum procero ſtipite ſurgens,
    Non lapſura ſola mitia poma gerit.
Hoc nemus, hos lucos auis incolit unica phœnix,
    Vnica, ſed uiuit morte refecta ſua.
Paret, et obſequitur Phœbo memoranda ſatelles,
    Hoc natura parens munus habere dedit.
Lutea cum primum ſurgens aurora rubeſcit,
    Cum primum roſea ſydera luce fugat.
Ter quater illa pias immergit corpus in undas,
    Ter quater e uiuo gurgite libat aquam.

ollitur, ac summo consedit in arboris altæ
Vertice, quæ totum despicit una nemus.
conuersa nouos Phœbi nascentis ad ortus
Expectat radios, et iubar exoriens.
que ubi sol pepulit fulgentis limina portæ,
Et primi emicuit luminis aura leuis:
cipit illa sacri modulamina fundere cantus,
Et mira lucem uoce ciere nouam.
uam nec Iuleç uoces, nec tibia possit
Musica Cyrrhęis assimilare modis.
d neq; olor moriens imitari posse putatur:
Nec Cyllenææ fila canora lyræ.
ostq̄ Phœbus equos in aperta refudit Olympi:
Atque orbem totum protulit usq; means:
a ter alarum repetito uerbere plaudit
Non errabilibus nocte dieq; sonis.
tque eadem celeres etiam discriminat horas:
Igniferumq; caput ter uenerata, silet.
ntistes nemorum, et luci ueneranda sacerdos,
Et sola archanis conscia Phœbe tuis.
)uæ postquam uitæ iam mille peregerit annos,
Ac se reddiderint tempora longa grauem:
t reparet lassum spacijs urgentibus æuum,
Assueti nemoris, dulce cubile fugit.
umq; renascendi studio loca sancta reliquit:
Tunc petit hunc orbem, mors ubi regna tenet.

Dirigit in Syriam celeres longæua uolatus,
    Phœnicis nomen cui dedit ipſa uetus.
Secretosq; petit deſerta per auia lucos:
    Hic ubi per ſaltus ſylua remota latet.
Tum legit aerio ſublimen uertice palmam:
    Quæ gratum Phœnix ex aue nomen habet:
Quam nec dente nocens animal perrumpere poſſ
    Lubricus aut ſerpens, aut auis ulla rapax.
Tum uentos claudit pendentibus Aeolus antris:
    Ne uiolent flabris aera purpureum.
Neu concreta Noto nubes per inania cæli
    Summoueat radios ſolis, et obſit a ui,
Conſtruit inde ſibi ſeu nidum, ſiue ſepulchrum:
    Nam perit, ut uiuat: ſe tamen ipſa creat.
Colligit hinc ſuccos, et odores diuite ſylua:
    Quos legit Aſſyrius, quos opulentus Arabs:
Quos aut Pigmeę gentes, aut India carpit:
    Aut molli generat terra Sabęa ſinu.
Cinamma dehinc, auramq; procul ſpirantis Amo
    Congerit, et miſto balſama cum folio.
Non Caſiæ mitis, nec olentis uimen Achanti,
    Nec thuris lachrymę, guttaq; pinguis abeſt.
His addit tęneras nardi pubentis ariſtas:
    Et ſociat myrrhę paſcua grata nimis.
Protinus in ſtrato corpus mutabile nido,
    Vitaliq; toro membra quieta locat.

e denim succos membris circumq; supraq;
Inijcit, exequijs immoritura suis.
nc inter uarios animam commendat odores:
Depositi tanti nec timet illa fidem.
erea corpus genitali morte peremptum
Aestuat, et flammas parturit ipse calor.
rioq; procul de lumine concipit ignem:
Flagrat, et ambustum soluitur in cinerem.
os uelut in massam cineres in morte coactos
Conflat, et effectum seminis instar habet.
nc animal primum sine membris fertur oriri:
Sed fertur uermis, lacteus esse color.
euit in immensum subito cum tempore certo:
Seq; oui teretis colligit in speciem.
de reformatur, qualis fuit ante figura:
Et Phœnix ruptis pullulat exuuijs.
: uelut agrestes, cum filo ad saxa tenentur.
Mutari pennæ papilione solent.
on illi cibus est nostro concessus in orbe,
Nec cuiquam implumem pascere cura subest.
nbrosios libat cælesti nectare rores,
Stellifero teneri qui cecidere polo.
os legit, his medijs alitur in odoribus ales,
Donec maturam proferat effigiem.
t ubi primæua cœpit florere iuuenta,
Euolat ad primas iam reditura domos.

Ante tamen, proprio quicquid de corpore reſtat,
Oſſaqꝫ, uel cineres, exuuiasqꝫ ſuas,
Vnguine balſameo, myrrhaqꝫ, et thure ſoluto
Condit, et in formam conglobat ore pio.
Quam pedibus geſtans contendit ſolis ad ortus,
Inqꝫ ara reſidens ponit in ęde ſacra.
Mirandam ſeſe pręſtat, prębetqꝫ uidenti:
Tantus ibi decor eſt, tantus abundat honor.
Principio color eſt, qualis ſub ſydere cęli.
Mitia quem croceo punica grana legunt.
Qualis ineſt folijs, quę fert agreſte papauer,
Cum pendens ueſtit ſole rubente polus.
Hoc humeri, pectusqꝫ decens uelamine fulgent:
Hoc caput, hoc ceruix, ſummaqꝫ terga nitent.
Caudaqꝫ porrigitur fuluo diſtincta metallo,
In cuius maculis purpura miſta rubet.
Clarum inter pennas inſigne eſt deſuper, iris
Pingere ceu nubem deſuper alta ſolet.
Albicat inſignis miſto uiridante ſmaragdo,
Et puro cornu gemmea cuſpis hiat.
Ingentes oculos credas, geminosqꝫ hyacinthos:
Quorum de medio lucida flamma micat.
Aequatur toto capiti radiata corona,
Phœbei referens uerticis alta decus.
Crura tegunt ſquamę flauo diſtincta metallo:
Aſt ungues roſeus pingit honore color.

igies inter Pauonis mista figuram
Cernitur, et mistam Phasidis inter auem.
agniciem, terris Arabum quæ gignitur ales,
Vix ęquare potest: seu fera, seu sit auis.
o tamē est tarda, ut uolucres, quæ corpore magno
Incessus pigros per graue pondus habent.
d leuis et uelox regali plena decore,
Talis in aspectu se exhibet usque hominum.
onuenit Aegyptus tanti ad miracula uisus,
Et raram uolucrem turba salutat ouans.
otinus inscalpunt sacrato in marmore formam,
Et signant titulo remq;, diemq; nouo.
ontrahit in cœtum sese genus omne uolantum:
Nec prędę memor est ulla, nec ulla metus.
lituum stipata choro uolat illa per altum:
Turbaq; prosequitur munere lęta pio.
ed postquam puri peruenit ad ętheris auras,
Mox redit ista, suis conditur ille locis.
Iæc fortunatæ sortis fatiq; uolucris.
Cui de se nasci pręstitit ipse Deus.
œmina, uel mas hęc, uel neutrum sit mage, felix,
Felix, quæ Veneris fœdera nulla colit.
Mors illi Venus est, sola est in morte uoluptas:
Vt possit nasci, hæc appetit ante mori.
psa sibi proles, suus est pater, et suus hęres,
Nutrix ipsa sui, semper alumna sibi.

Ipsa quidem sed non eadem, quia et ipsa, nec ipsa est,
Æternā vitam mortis adepta bono.

Finis Lacta...

